

A NON SMOKING
Generation[®]
SINCE 1979

2024

DEN SVENSKA MODELLEN

– Tobaksindustrins intressen före ungas hälsa

RAPPORT OM UNGAS ATTITYDER TILL TOBAK

72%

av de unga svarar
att det är lätt att
få tag på vitt snus

Innehållsförteckning

FÖRORD	3
1. ALARMERANDE UTVECKLING	4
Varför man börjar röka	4
Varför man börjar med vitt snus eller e-cigarett	5
Anledningar att avstå	6
Bristande lagstiftning och ökande tillgång	7
2. KUNSKAP ÄR MAKT	8
Låg kunskap om nikotinets hälsorisker	8
Låg kunskap om hållbarhetsaspekterna	9
Skolans undervisning brister	9
3. VUXNAS ANSVAR	10
Vuxna som köper ut	10
Behovet av vuxnas stöd och goda förebilder	11
4. SAMHÄLLET'S ANSVAR OCH NÖDVÄNDIGA INSATSER	12
Höj åldersgränsen och skärp reglerna för nikotinprodukter	13
Inför lag om nikotinfri skoltid	14
Höj tobaksskatten och inkludera nikotinprodukter	15
Höj kunskapen och förbättra hälsovarningarna	16
Förbjud all reklam på alla plattformar	17
Förbjud godisliknande smaker	18
Implementera Tobakskonventionen fullt ut	19
5. WORLD NO TOBACCO DAY 2024	20
Starkt stöd för en nikotinfri generation	20
World No Tobacco Day Award till A Non Smoking Generation	21
SUMMERING: A NON SMOKING GENERATIONS FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER	22

BEGREPPSFÖRKLARING

TOBAK

Med tobak avses samtliga produkter som innehåller tobak och nikotin (med undantag för läkemedelsklassade nikotinprodukter), såsom cigaretter, e-cigarett, vattenpipa, snus, vitt snus, heat not burn-produkter etc.

NIKOTIN

Nikotin är en starkt beroendeframkallande och hälsoskadlig substans som utvinns ur tobak. Se <https://nonsmoking.se/fakta-och-forskning/tobaksprodukter/> för ytterligare info.

"TOBAKSFRIA" NIKOTINPRODUKTER

Med "tobaksfria" nikotinprodukter avses de nikotinprodukter som tobaksindustrin kallar tobaksfria i syfte att kringgå tobakslagens alla regler om tillstånd, försäljning, marknadsföring och skatt. Samtliga

nikotinprodukter framställs av tobak och kan därför enligt vår mening inte vara tobaksfria.

LÄKEMEDELSKLASSADE NIKOTINPRODUKTER

Läkemedelsklassade nikotinprodukter undantas i befintlig tobakslagstiftning och regleras istället i läkemedelslagen. Till skillnad från tobaksindustrins nikotinprodukter syftar dessa till att hjälpa nikotinberoende personer att trappa ned sitt beroende.

NIKOTINFRI SKOLTID

Med nikotinfri skoltid avses ett förbud mot samtliga tobaksprodukter (läkemedelsklassat nikotin är inte inkluderat) under hela den tid som elever och lärare tillbringar i skolan – oavsett var man befinner sig. Den befintliga lagen om rökfri skolgård (1994) reglerar endast rökning på skolgården och är därför otillräcklig för att skydda elever från tobak i skolan.

Förord

Tobaksindustrin och deras entourage bestående av kontrakterade före detta läkare och andra så kallade experter reser just nu världen runt och uppmanar makthavare att "Quit like Sweden!" I deras beskrivning av "den svenska modellen" har snuset spelat en avgörande roll i arbetet med att minska rökningen i Sverige och skulle potentiellt kunna rädda miljontals rökarens liv. Vad alla dessa tankesmedjor låter bli att berätta är hur den här svenska modellen har gjort en hel generation barn och ungdomar till nikotinister.

Sedan tobaksindustrin lanserade det tobaksfria vita snuset 2016, har vi gått ifrån att en minoritet av svenska gymnasieelever rökte till att vi nu har en minoritet som är helt nikotinfria. I Centralförbundet för Alkohol och Narkotikaupplysnings skolundersökning 2024 svarade 56 procent av gymnasieeleverna att de hade använt e-cigarett och 54 procent svarade att de hade snusat. Samtidigt har andelen gymnasieelever som röker vanliga cigaretter ökat från 17 procent till 21 procent under de tre senaste åren. Sammanfattningsvis är det nu bara 35 procent som svarar att de aldrig har använt någon form av tobak eller nikotin.

Sedan 2016 gör A Non Smoking Generation en årlig Novusundersökning för att kartlägga ungas attityder och kunskaper om tobak. I årets undersökning ser vi tydligt att minderårigas tillgång till vitt snus och e-cigarett fortsätter att öka trots att vi i augusti 2022 fick en ny lag som skulle skydda barn och unga från dessa produkter. Vi ser även att andelen unga som svarar att de ofta ser reklam för nikotinprodukter i sociala medier har ökat signifikant – trots att den nya lagen förbjuder reklam riktad till unga under 25 år.

Så vad säger de unga själva? Varför börjar man röka, snusa eller vejpa? Den tydligaste trenden i alla våra undersökningar sedan 2016 är att kompisars påverkan toppar listan över tänkbara orsaker till att testa någon form av tobak. Så även i år. Det som framför allt skiljer de nya nikotinprodukterna från vanliga cigaretter är att de framstår som mindre farliga och att godisliknande smaker lockar att testa. Vanliga cigaretter får inte smaka hallonlakrits eller ens mint så den stora frågan är varför dessa nya produkter får göra det?

Ett stort orosmoln är den låga kunskapen om nikotinets alla skadeverkningar och hur det påverkar den unga hjärnan. 28 procent av ungdomarna svarar att föräldrar köper ut till sina barn och det är svårt att se någon annan förklaring än okunskap. En förälder som känner till att nikotin ger allvarliga skador på den unga hjärnan köper knappast ut till sitt barn.

A Non Smoking Generation har under lång tid efterlyst en skärpt lagstiftning som skyddar barn och unga från alla former av nikotin. Nyligen avslutades en remissrunda för bland annat en lagstadgad nikotinfri skoltid och det gläder oss att en kraftig majoritet av remissinstanserna tillstyrker ett införande av nikotinfri skoltid.

Med den här rapporten vill vi föra barn och ungas talan i tobaksfrågan. Det är vår förhoppning att du som läser vill lyssna och sätta barnens behov av kunskap och hälsa främst.

Helen Stjerna

generalsekreterare, A Non Smoking Generation
Stockholm, november 2024

OM UNDERSÖKNINGEN

Den undersökning som denna rapport grundas på har genomförts av Novus på uppdrag av A Non Smoking Generation för att undersöka allmänhetens inställning till tobak. Målgruppen var den svenska allmänheten i åldrarna

14–79 år. Totalt genomfördes 1369 webbintervjuer under perioden 20 maj – 10 juni 2024, varav 1065 gjordes med målgruppen 18–79 år och 304 gjordes med målgruppen 14–18 år.

1. Alarmerande utveckling

Varför man börjar röka

89%

anger att kompisars påverkan kan vara en orsak till att börja röka

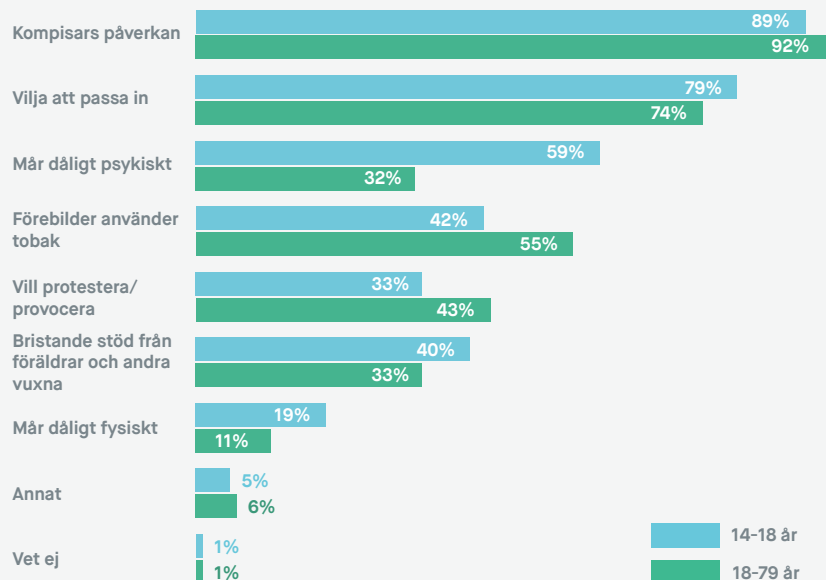
De senaste åren har tobaks- och nikotinbruket bland unga utvecklats åt helt fel håll. Andelen minderåriga som har testat e-cigarett och vitt snus är historiskt höga och samtidigt har även andelen gymnasieelever som röker traditionella cigaretter ökat. Ungdomar som aldrig har testat nikotin är nu en minoritet.

Den grundläggande orsaken till att barn och unga börjar med någon form av tobaks- eller nikotinprodukt är att det finns en industri som gör allt i sin makt för att locka nästa generation in i beroende. 96 procent av alla tobaksbru-

kare börjar i tonåren eller tidigare, och den vanligaste debutåldern är mellan 14-16 år.

När unga i 14-18 års ålder själva får frågan om orsaker till att börja röka svarar nästan alla "kompisars påverkan" och "viljan att passa in". Konsekvent visar alla våra Novusundersökningar, som genomförts årligen sedan 2016, att tobaksbruk är ett socialt beteende som sprids via grupstryck. Andra orsaker som en stor andel unga uppger är psykisk ohälsa, inflytande från förebilder, och bristande stöd från föräldrar och andra vuxna.

VAD AV FÖLJANDE TROR DU ÄR ORSAKER TILL ATT MAN BÖRJAR RÖKA?

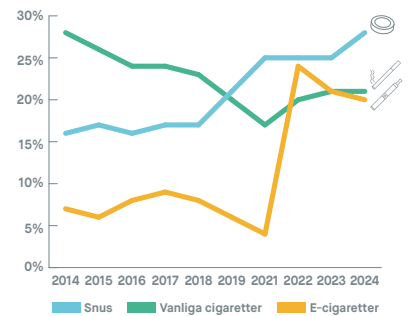
Varför man börjar med vitt snus eller e-cigarett

Kompisars påverkan och viljan att passa in är även de vanligaste orsakerna till att testa nya nikotinprodukter - e-cigarett eller vitt snus - enligt unga. Efterföljande orsaker visar tydligt att befintlig lagstiftning misslyckas med att skydda unga från tobaksindustrins marknadsföringsstrategier. Sju av tio unga tror att man testar nya nikotinprodukter för att de verkar mindre farliga än traditionella tobaksprodukter. Omkring hälften tror

också att produkternas tilltalande smaksättningar och förekomst i populärkultur (film, TV-serier, musik, sociala medier) är orsaker till att testa.

Mot bakgrund av att tobaksindustrin lyckas locka allt fler unga in i nikotinberoende är det nödvändigt med politiska omtag för att stärka regleringen av samtliga tobaks- och nikotinprodukter, och nya krafttag för att öka kunskapen om nikotinetns alla hälsorisker.

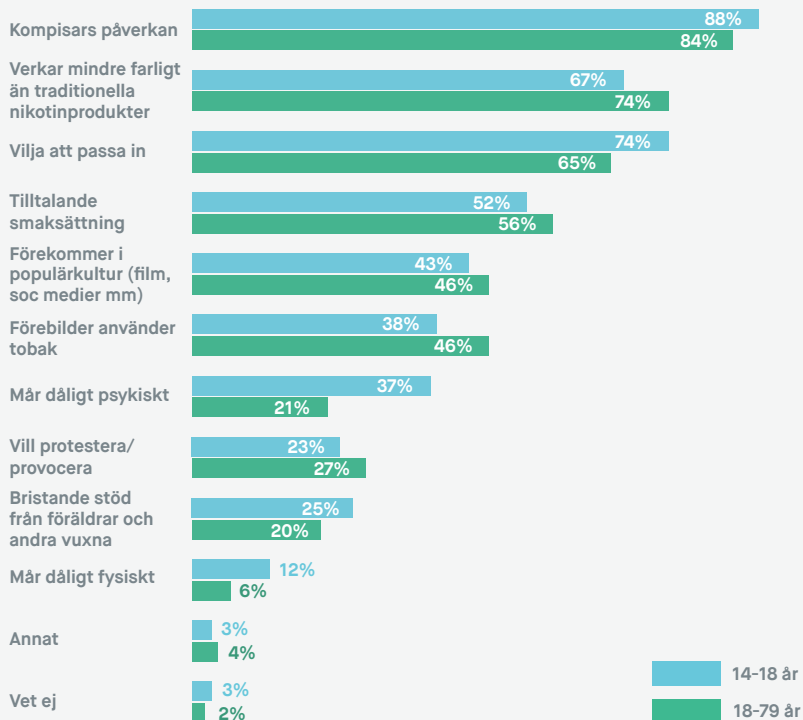
TOBAKSBRUK I ÅK 2 PÅ GYMNASIET

67%

av ungdomarna uppger "det verkar mindre farligt" som en anledning till att testa de nya nikotinprodukterna

VAD AV FÖLJANDE TROR DU ÄR ORSAKER TILL ATT MAN TESTAR NYA NIKOTINPRODUKTER?

9 av 10 anser att hälsorisker är skäl nog att avstå från tobak

Anledningar att avstå

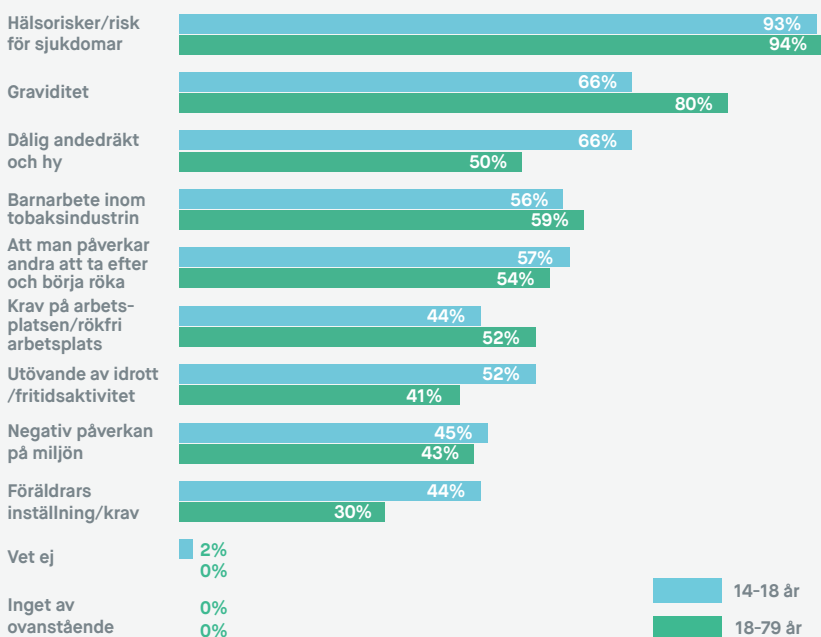
Över 90 procent av både unga och vuxna uppger att hälsorisker är skäl nog för att avstå från tobak. En lika stor andel av befolkningen väljer dock inte att avstå tobak i praktiken, vilket kan tolkas som att hälsoriskerna ändå inte är skäl nog. Sannolikt beror denna diskrepans på att det saknas kunskap om hur allvarliga hälsoriskerna faktiskt är, och på att nuvarande lagstiftning samt tobaksförebyggande insatser i tidig ålder inte räcker till.

En dryg majoritet av unga svarar att risken att man påverkar andra att ta efter och börja röka kan vara en anledning till att avstå. Unga vill inte vara orsaken till att deras kompisar börjar använda tobak, och de vill inte heller att deras bruk ska

få negativa konsekvenser för omvärlden. Ungefär varannan ungdom uppger att barnarbete inom tobaksindustrin och negativ miljöpåverkan kan vara skäl nog för att avstå tobak.

Unga uppger i högre utsträckning än vuxna att föräldrars inställning eller krav kan vara en anledning att avstå från tobak. Det finns därför en risk att många föräldrar underskattar sitt eget inflytande över barnens beteende. Samtidigt betyder denna skillnad mellan ungas och vuxnas svar att det finns potential att förebygga tobaksbruk genom ökad medvetenhet samt tydligare ställningstagande emot tobak bland vuxna i ungas närhet.

VILKET ELLER VILKA AV NEDANSTÅENDE SKÄL TYCKER DU ÄR SKÄL NOG FÖR ATT AVSTÅ FRÅN TOBAK?

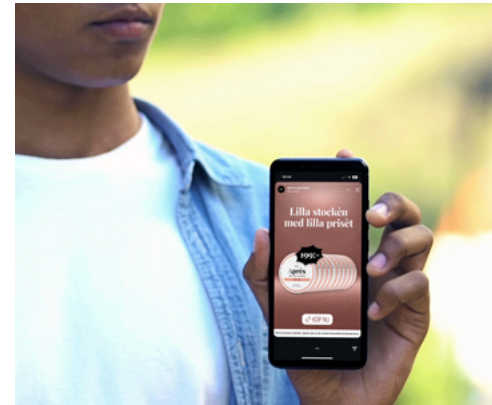

Bristande lagstiftning och ökande tillgång

2022 infördes en lag som innebar ökad reglering av nya nikotinprodukter, exempelvis gällande åldersgräns, försäljning och marknadsföring. Vår nya undersökning avslöjar att denna lag är långt ifrån tillräcklig för att skydda barn och unga. Trots att lagen förbjuder marknadsföring riktad till unga under 25 år har andelen unga som uppger att de ofta ser reklam för tobaks- och nikotinprodukter i sociala medier ökat signifikant från 25 procent 2023 till hela 35 procent i år.

Ytterligare ett bevis för att den nya lagen brister är att ungas tillgång till nikotinprodukter fortsätter att öka. Sju av tio unga uppger att det är lätt att få

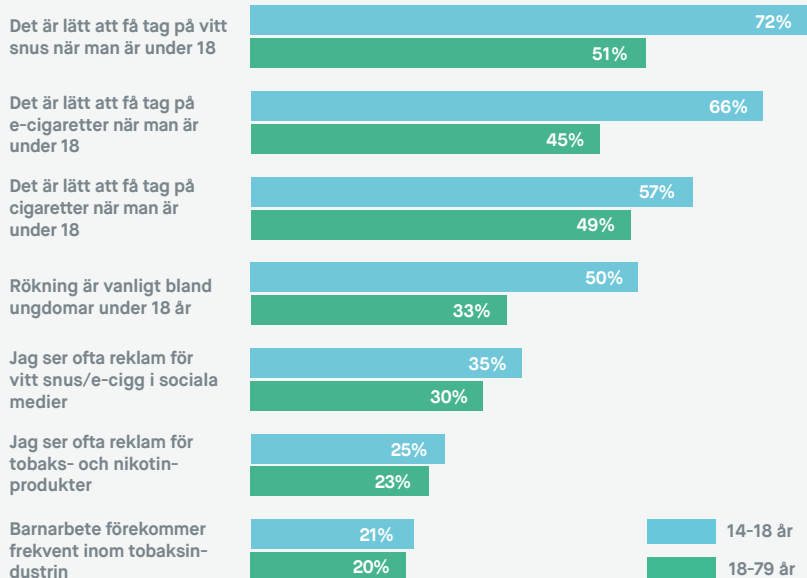
tag på vitt snus och e-cigarett om man är under 18 år. Även andelen vuxna som har insett hur lättillgängliga dessa produkter är för minderåriga har ökat sedan föregående år. I år undersökte vi för första gången också hur minderåriga får tillgång till vitt snus och e-cigarett. Störst andel unga uppger att man får tillgång via äldre syskon och vänner som köper ut, och hela åtta av tio uppger genom kiosker som inte kontrollerar lag. En betydande andel svarar också att man får tillgång via särskilda konton på sociala medier. Dessutom svarar nästan en tredjedel av unga att de tror att föräldrar köper ut till sina barn.

"Alla vet exakt vilka kiosker som säljer vitt snus och vape utan att kolla lag. På vissa ställen får man betala lite extra för att slippa visa lag."

Anonym 16-åring

HUR STÄMMER FÖLJANDE PÅSTÅENDEN MED DIN UPPFATTNING?

2. Kunskap är makt

Låg kunskap om nikotinets hälsorisker

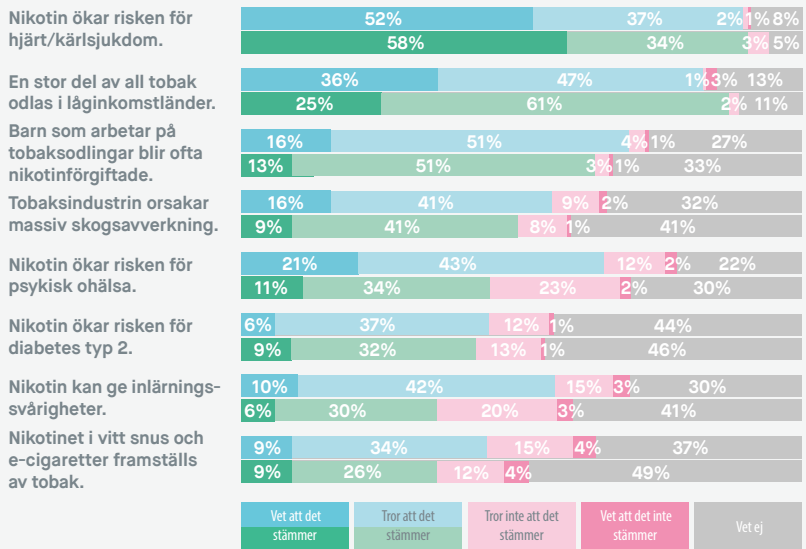

Hur kommer det sig att en stor andel unga uppger att föräldrar köper ut vitt snus och e-cigarett till sina barn? Den enda rimliga förklaringen är att föräldrarna inte är medvetna om hur skadligt nikotinet är för den unga hjärnan. Bara omkring en av tio vuxna svarar att de vet att nikotin ökar risken för psykisk ohälsa och inlärningssvårigheter. Ungas kunskap om nikotinets effekter är något högre men ändå alarmerande låg, inte minst med tanke på att så stor andel unga uppger psykisk ohälsa som anledning till att testa nya nikotinprodukter.

Enligt tobaksindustrins narrativ är nikotin inte farligare än koffein eller socker, och detta har uppenbarligen bidragit till att vilseleda allmänhetens uppfattningar om nya nikotinprodukter. Oberoende forskning visar att nikotin orsakar bestående skador på hjärnan, försämrar kognitiva förmågor såsom minne, koncentration och inlärning, samt ökar risken för psykisk ohälsa. På längre sikt ökar också risken för hjärt-kärlsjukdomar, diabetes typ-2 och fosterskador.

Endast
1 av 10
vuxna vet att nikotin ökar risken för psykisk ohälsa och inlärningssvårigheter

HUR STÄMMER FÖLJANDE PÅSTÅENDEN MED DIN UPPFATTNING?

Låg kunskap om hållbarhetsaspekterna

Kunskapen är också extremt bristfällig när det gäller tobaksindustrins konsekvenser för global hållbar utveckling. En stor majoritet av allmänheten är omedveten om att barnarbete är utbrett inom tobaksodling, att barnen som arbetar på tobaksfält ofta blir nikotinförgiftade, och att tobaksindustrin orsakar massiv skogsavverkning. Få vet också att nikotinet i vitt snus och e-cigarett framställs av tobak, vilket innebär att dessa produkter medför samma långa lista av hållbarhetsproblem som övriga tobaksprodukter.

Den unga målgruppen har lite bättre kunskap om på hållbarhetsaspekterna, men även där finns stora kunskapsluckor. Detta är olyckligt eftersom många unga uppger barnarbete och negativ miljöpåverkan som skäl nog att avstå från tobak. Att hållbarhetsfrågorna engagerar och kan motivera unga att välja nikotinfria liv ser vi också i vårt projekt Tobaksbarn, där omkring nio av tio tillfrågade elever svarar att föreläsningen "Barnarbete i ny förpackning" innehåller argument för att avstå från tobak.

Skolans undervisning brister

I årets undersökning ser vi återigen stora brister i skolans tobaksförebyggande arbete. Bara hälften av unga uppger att de har fått information om tobakens hälsorisker vid särskilda lektioner, och ännu färre har fått ingående information om riskerna med nikotin och nya nikotin-

produkter. För att främja elevernas hälsa, välmående och studieresultat är det viktigt att alla skolor får starkare incitament att utbilda om samtliga tobaks- och nikotinprodukter, både ur ett hälso- och hållbarhetsperspektiv.

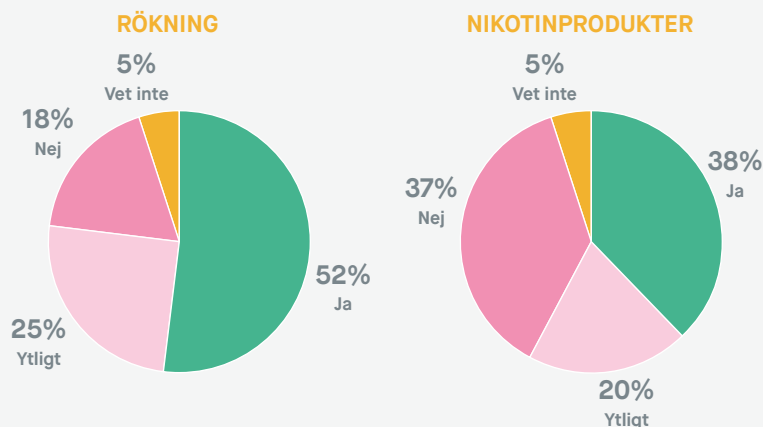

I november 2024 lanserade vi den nya digitala föreläsningen "Barnarbete i ny förpackning", som i fyra olika delar belyser tobaksindustrins barnarbete, marknadsföring, hälsorisker och miljöpåverkan. Föreläsningen är helt kostnadsfri och särskilt anpassad för högstadie- och gymnasieelever. Syftet är att öka ungas kunskap, engagemang och motivation för att avstå från alla former av nikotinanvändning. För mer info och tillgång, besök nonsmoking.se.

9 av 10
tillfrågade elever
svarar att föreläsningen "Barnarbete i ny förpackning" innehåller argument för att avstå från tobak

I GRUPPEN 14-18 ÅR

HAR DIN SKOLA INFORMERAT OM RÖKNING OCH NYA NIKOTIN-PRODUKTER OCH DE RISKER SOM FINNS MED TOBAK OCH NIKOTIN?

3. Vuxnas ansvar

Vuxna som köper ut

2023 lät vi två unga tjejer besöka en butik med självplock av vitt snus i olika märken, smaker och nikotinstyrkor. En av tjejerna fejkade att hon skulle köpa snus till sig själv och sin lillasyster som inte hade snusat innan, och butikssäljaren rekommenderade då att hon skulle köpa ett flerpack till rabatterat pris där hon fick blanda mellan olika märken och smaker. "Man får bygga sin egen stock liksom, och nu har vi faktiskt ett sjukt pris på ett märke som är jävligt bra, och det är 15 kr dosan"

Andelen unga som svarar att det är lätt att få tag på vitt snus eller e-cigarett som minderårig fortsätter att öka trots att vi nu sedan 2022 har en 18 års åldersgräns för att köpa dessa produkter. Därför har vi i årets undersökning valt att ställa frågan om hur man får tag på vitt snus och e-cigarett. Att nio av tio ungdomar uppger att äldre vänner och syskon köper ut är kanske inte så förvånande men att hela åtta av tio uppger kiosker som inte kontrollerar leg eller att så många som 28 procent uppger att föräldrar köper ut, är minst sagt anmärkningsvärt.

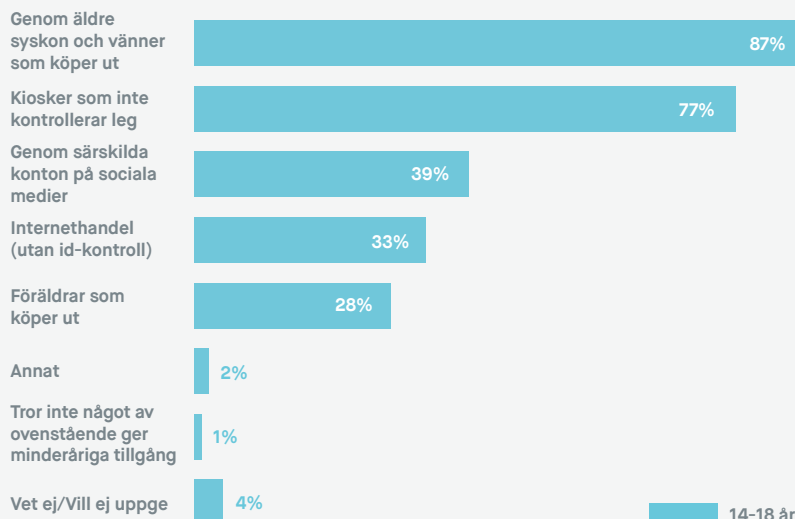
Helt klart är att handeln behöver skärpa sina rutiner och att den nya

lagen för tobaksfria nikotinprodukter inte fungerar. För att sälja cigaretter och brunt snus krävs att butiken har ett tillstånd men för att sälja "tobaksfria" nikotinprodukter krävs bara att handlaren skickar in en anmälan. Tills vi har en lag som fungerar och skyddar barn och unga från alla former av nikotin behöver föräldrar agera för att skydda sina barn. De föräldrar som köper ut till sina barn har sannolikt inte kunskapen om nikotinets skadliga effekter på den unga hjärnan. Här behöver vi hjälpas åt att sprida rätt och tillräcklig kunskap om nikotinets alla skadliga effekter, både i skolan och i samhället i stort.

7 av 10 uppger att det är lätt att få tag på vitt snus och e-cigarett om man är under 18 år

HUR TROR DU ATT MINDERÅRIGA FÅR TILLGÅNG TILL VITT SNUS OCH E-CIGARETTER?

Behovet av vuxnas stöd och goda förebilder

Eftersom kompisars påverkan är det främsta skälet till att unga börjar röka eller använda andra tobaksprodukter, behöver vuxna ge sina ungdomar verktyg att stå emot gruppsycket. I årets undersökning svarar 52 procent av 14-15-åringarna att föräldrars nej är skäl nog för att avstå men bara 30 procent av de vuxna inser detta. Av erfarenhet vet vi att många unga behöver något/någon att skylla på för att klara av att tacka nej när kompiserna bjuder. En förälders nej kan vara exakt vad som krävs för att kunna tacka nej. Många vuxna lever i tron att det blir mer spännande att testa om det är förbjudet, och detta är en myt som behöver avlivas en gång för alla.

Barn till rökande eller snusande föräldrar löper högre risk att själva börja röka eller använda andra nikotinprodukter. Det beror dels på att dessa barn exponeras för tobak och tobaksbruk i högre utsträckning, vilket både normaliserar bruket och ökar tillgången till tobak. En annan viktig anledning kan vara att rökande föräldrar i högre utsträckning tycker att det är jobbigt att prata om tobak med sina barn. Det är viktigt att understryka

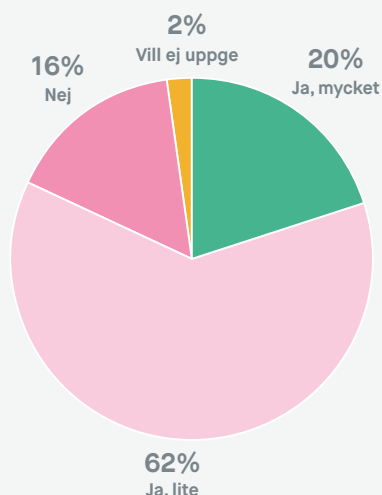
att man som tobaksbrukande förälder kan vara en bra förebild trots att man röker eller snusar. Det viktigaste är att man inte exponerar sina barn för bruket och att man pratar med sina barn om tobak och ger dem viktiga anledningar till att avstå.

I år uppgav endast 20 procent av de unga att deras föräldrar har pratat ingående med dem om tobak. Utöver hälsorisker är barnarbetet på tobaksodlingarna, miljöförstöring och att tobaksbruk leder till dålig andedräft och hy, de starkaste argumenten för att unga ska avstå. När man pratar om alla hälsorisker är det viktigt att prioritera nikotinets skadliga effekter på hjärnan, då dessa uppstår relativt omgående vid ett omfattande bruk. Eftersom den unga hjärnans konsekvensförmåga är begränsad under tonåren, kan det vara svårt att uppnå önskad effekt genom att prata om långsiktiga hälsorisker som cancer och hjärt-kärlsjukdom. Genom att själv samla in all kunskap om både hälsoeffekter och hållbarhetseffekter och sedan förmedla och diskutera detta med sitt barn, kan man tillsammans med ett tydligt nej skydda sin ungdom från ett skadligt nikotinberoende.

52%
av 14-15-åringarna
uppgav att deras
föräldrars nej är
skäl nog att avstå
från tobak

HAR DINA FÖRÄLDRAR PRATAT MED DIG OM RÖKNING?

4. Samhällets ansvar och nödvändiga insatser

Samhällets ansvar

Agnetha Fältskog, en del av Abba och en av A Non Smoking Generation's viktigaste ambassadörer på 80-talet.

Från tidigt 80-tal och framåt bedrev Sverige en offensiv tobakspolitik för att minska andelen rökare och tobakens alla skador. A Non Smoking Generation startades 1979 och hade ett nära samarbete med dåvarande Folkhälsoinstitutet och tillsammans med ett flertal andra hälsofrämjande organisationer kunde vi höja kunskapen och driva fram ett stort antal regleringar som både har hjälpt rökare att sluta och skyddat unga från att börja. Tillsammans med kunskapsspridande insatser, reklamförbud, åldersgräns och punktskatt på tobak har ett stort antal rökfria miljöer haft en avgörande effekt på antalet rökare bland vuxna svenskar.

Med våra goda erfarenheter var Sverige drivande i uppbyggnaden av WHO:s ramkonvention för tobakskontroll. Syftet med konventionen är att tillhandahålla

ett vetenskapligt grundat ramverk som hjälper medlemsstaterna att skydda sina medborgare från tobakens alla skador. Tobakskonventionens riktlinjer är tydliga i att dess medlemsländer ska arbeta för att fasa ut allt tobaksbruk och förebygga alla former av nikotinberoende. Även EU:s cancerplan och den nya europeiska NCD-planen är tydliga i att e-cigarett och alla former av nikotin som inte är läkemedel ska inkluderas i begreppet tobak. Trots detta har Sverige valt att inte reglera vitt snus och e-cigarett som tobak. Resultatet av detta är att både tillgång och bruk av nya nikotinprodukter fortsätter att öka bland minderåriga. För att få bukt med problemet krävs skärpt lagstiftning och ökad kunskap. Här nedan har vi listat de insatser som krävs.

INSATS	VARFÖR	RESULTAT
1 Höjd åldersgräns och skärpta regler för tillstånd och tillsyn	96 % av alla tobaksbrukare har börjat före 20 år. 9 av 10 minderåriga får tag på nikotinprodukter genom äldre kompisar och syskon och 8 av 10 uppger att man köper själv i kiosk som inte kollar leg. I dagsläget kan vem som helst sälja vitt snus och e-cigarett, det krävs inget tillstånd.	Minskad tillgång, minskad langning, färre nikotindebuter.
2 Inför lag om nikotinfri skoltid	9 av 10 minderåriga uppger gruppträck som skäl till att testa. Nuvarande lagstiftning reglerar varken rökning eller andra nikotinprodukter tillräckligt vilket innebär att de är vanligt förekommande i skolan.	Minskat gruppträck, minskad tillgång, färre nikotindebuter.
3 Höjd skatt	Avsaknaden av tobaksskatt på vitt snus och e-cigarett gör dessa produkter billigare än glass och godis. Ett högt pris skyddar framför allt unga som är en priskänslig målgrupp. Skatteintäkterna kan även användas till kunskapsspridande insatser.	Minskad tillgång, färre nikotindebuter, ökade resurser till kunskapsspridande insatser.
4 Kunskaps-spridning och utökade hälso-varningar	Kunskapen om nikotinets alla skadliga effekter är extremt låg - både bland unga och vuxna. Endast 20% svarar att de fått ingående information om nikotinets skadeverkningar i skolan. Om fler visste hur skadligt nikotin är för den unga hjärnan skulle betydligt färre unga och betydligt fler skulle avstå från att testa.	Färre nikotindebuter, minskad langning.
5 Förbjud reklam för alla nikotinprodukter som inte är läkemedel	Allt fler barn och unga uppger att de ser reklam för vitt snus och e-cigarett i sociala medier och var sjätte ungdom har blivit erbjuden gratis smakprov i sociala medier. Reklamen normaliserar bruket och får produkterna att framstå som ofarliga.	Minskad tobaksnorm, minskad tillgång, färre nikotindebuter.
6 Förbjud godisliknande smaker	Fler än hälften av de minderåriga uppger att godisliknande smaker lockar till att testa.	Färre nikotindebuter.
7 Implementera Tobakskonventionen fullt ut	I syfte att försvara sin affär gör tobaksindustrin allt i sin makt för att stoppa, försena och försvaga de lagar som kan skydda unga från att börja och hjälpa rökare och snusare att komma ur sitt nikotinberoende.	Starkare och mer effektiva tobakslagar, en tobaksfri framtid.

Höj åldersgränsen och skärp reglerna för nikotinprodukter

Med tanke på att fler än nio av tio tobaksbrukare hade sin tobaksdebut innan de fyllde 20 år är det fullt rimligt att höja åldersgränsen till 20 år för köp av alla former av tobak och nikotin som inte är läkemedel. Detta skulle även stävja den langning som just nu pågår. I vår senaste undersökning svarar nio av tio ungdomar att de får tag på vitt snus och e-cigarett genom äldre kompisar och syskon och åtta av tio uppger att man handlar själv i kiosker som inte kontrollerar legitimation. I dagsläget kan vem som helst sälja vitt snus och e-cigarett, det krävs inget tillstånd som det gör för att sälja cigaretter. Bevisligen fungerar detta dåligt och regelverket för att sälja tobaksfria nikotinprodukter behöver skärpas, liksom tillsynen och påföljd vid olaglig försäljning.

Att dela ut gratis smakprover av tobak är sedan länge förbjudet i Sverige och 2022 när den nya lagen om tobaksfria nikotinprodukter trädde i kraft blev det även förbjudet att dela ut gratis smakprov av vitt snus och e-cigarett. Trots

det ser vi att tobaksindustrin fortsätter att erbjuda gratis smakprover i sociala medier och var sjätte ungdom svarar att de blivit erbjudna gratis smakprover i årets undersökning.

Att reglera olika tobaks- och nikotinprodukter på olika sätt har medfört att vi nu har en fragmenterad lagstiftning som är svår att förstå och som misslyckas med att skydda barn och unga från att fastna i ett skadligt nikotinberoende.

Forskningen visar att bruk av snus och e-cigarett ökar risken för att även börja röka traditionella cigaretter och under de senaste åren har även bruket av vanliga cigaretter ökat bland svenska gymnasieelever. I Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningens senaste undersökning var det 21 procent av 17-åringarna som svarade att de röker. Givet den oberoende forskning som finns för sambanden mellan snus, e-cigarett och rökta tobak är det högst troligt att det ökade bruket av cigaretter beror på att vi nu har en kraftigt ökad andel nikotinanvändande ungdomar.

Var 6:e

ungdom svarar att de blivit erbjudna gratis smakprover

Under Pride-veckan i Stockholm 2024 anordnades en festivalmässa, Pride Park, där två tobaksföretag marknadsförde sitt vita snus till mässans unga besökare via tävlingar, aktiviteter och försäljning.

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 16: Skydda minderåriga från tobak. Inför åldersgräns för köp och förbud mot att dela ut gratis smakprover.

65%
uppgav inverkan
på andra som en
anledning till att
avstå

Inför lag om nikotinfri skoltid

Att tobaksbruk är fullt tillåtet i en majoritet av Sveriges skolor är kanske inte så välkänt. Den befintliga lagen om rökfri skolgård omfattar i dagsläget enbart cigaretter och e-cigarett och utelämnar alla övriga nikotinprodukter som under de senaste åren ökat rekordartat. Få känner till att rökförbudet även omfattar skolans entré (hur långt måste man gå?) och många lärare upplever att det är svårt att hindra elevers tobaksbruk både på lektioner och rast.

Rektorer och skollädares kan själva besluta att nikotinfri skoltid ska gälla på deras skola, men bara en bråkdel gör det. Sannolikt saknas kunskap om att det faktiskt är möjligt, men även vilken skyddande effekt det kan ha. Att exponeras för andras bruk av nikotinprodukter är en av de främsta kända riskfaktorerna för att själv fastna i ett skadligt nikotinberoende. Sedan starten av vår årliga attitydundersökning 2016, har kompisars påverkan varit den främsta anledningen till att testa såväl cigaretter som vitt snus och e-cigarett. Sannolikt är detta också anledningen till att en stor majoritet av unga vill ha en skoltid helt utan snus och cigaretter. Många ungdomar som vi möter

berättar att de vill sluta men upplever att det är omöjligt för att "alla deras klasskompisar snusar eller vejar i skolan...".

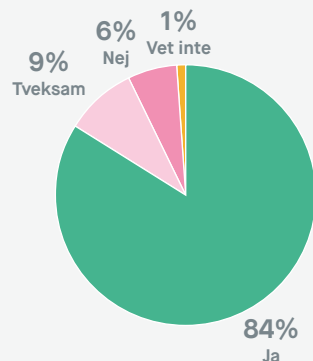
Utredningen en Trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas föreslår därför att införa en rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid för alla elever i Sverige - en åtgärd som nästan tre av fyra remissinstanser, inklusive landets länsstyrelser, stödjer. Förslaget innebär att elever, från förskoleklass till gymnasiet, inte längre ska kunna använda någon form av nikotin under skoltid, oavsett om man befinner sig på lektion, rast eller skolresa. Nu hoppas vi att Sveriges regering lyssnar på utredaren och alla de remissinstanser som stödjer förslaget och tar ett snabbt beslut om en implementering.

En viktig framgångsfaktor för att lyckas med ett införande av en helt nikotinfri skoltid, är att den nya lagen åtföljs av en omfattande informationsinsats där syftet framgår klart, att detta görs för att skydda alla som ännu inte börjat och för att hjälpa alla de som vill sluta. I åldrarna 18-29 år var det hela 65 procent som uppgav inverkan på andra att ta efter som en anledning till att avstå.

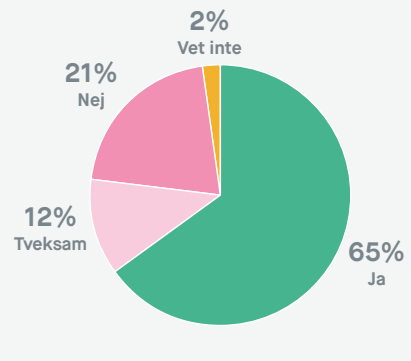
I GRUPPEN 14-18 ÅR

TYCKER DU ATT DET BORDE VARA FÖRBJUDET FÖR ELEVER OCH PERSONAL ATT RÖKA ELLER SNUSA UNDER SKOLTID?

RÖKNING

SNUSNING

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 8: Alla människor ska skyddas mot tobaksrök. Det är en grundläggande mänsklig rättighet.

Höj tobaksskatten och inkludera nikotinprodukter

Enligt WHO är höjd tobaksskatt en av de mest effektiva åtgärderna för att minska tobaksbruket. Studier visar att skattehöjningar som ökar cigarettpriset med tio procent leder till att konsumtionen minskar med tre till fem procent i höginkomstländer. Effekten uppskattas vara två till tre gånger större på unga jämfört med äldre. Eftersom fler än nio av tio tobaksbrukare börjar i tonåren är skattehöjningar ett effektivt verktyg för att skydda unga från att börja.

Det faktum att vitt snus och e-ciga-

retter klassas som tobaksfritt – trots att det innehåller höga mängder nikotin som framställs av tobak – innebär även att det är fritt från tobaksskatt. Det betyder att man i dagsläget kan köpa en dosa vitt snus för mindre än 20 kronor. För att göra dessa produkter mindre tillgängliga för priskänsliga ungdomar behöver de beskattas som tobak. Dessa skatteintäkter skulle även kunna finansiera ett nödvändigt kunskapslyft om nikotinetns alla hälsorisker, både i skolan och i samhället i stort.

			
NYTT PRIS	NYTT PRIS	NYTT PRIS	NYTT PRIS
VID Perfect Pear Slim Extra Strong	VID Blueberry	VID Hot Pineapple	VID Chili Chocolate
★★★★☆ (14)	★★★★☆ (4)	★★★★☆ (4)	★★★★☆ (4)
199,00 kr 199,00 kr	199,00 kr 199,00 kr	199,00 kr 199,00 kr	199,00 kr 199,00 kr
10-pack - 199,00 kr ▾ Köp	10-pack - 199,00 kr ▾ Köp	10-pack - 199,00 kr ▾ Köp	10-pack - 199,00 kr ▾ Köp

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 6: Priset och skatt på tobak är ett effektivt instrument för att skydda framför allt unga från tobak.

Höj kunskapen och förbättra hälsovarningarna

I dagsläget är varningstexten på en dosa vitt snus nästintill obefintlig. Informationen hänvisar enbart till att nikotin är beroendeframkallande och utelämnar alla både direkta och långsiktiga hälsorisker. Den nedre bilden visar hur det borde se ut.

Kunskapen om nikotinetns alla skadliga effekter är extremt låg. Både bland unga och vuxna. Bara 38 procent av ungdomarna svarar att de har fått information om nikotinetns skadeverkningar vid särskilda lektioner i skolan. Om fler visste hur skadligt nikotin är för den unga hjärnan skulle betydligt färre unga och betydligt fler skulle avstå från att testa.

Årets undersökning visar att kunskapsläget är fortsatt lågt. Till exempel är det bara var femte person bland såväl unga som vuxna som känner till det utbredda problemet med barnarbete inom tobaksindustrin. En förklaring kan vara att vi når ut till allt färre elever med våra föreläsningar på grund av neddragna medel till tobaksförebyggande arbete. En annan förklaring kan vara att svenska medier har en nästintill obefintlig granskning av tobaksindustrins konsekvenser för mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Med tanke på att 56 procent av ungdomarna också svarade att barnarbete inom tobaksindustrin är skäl nog för att avstå från tobak finns starka skäl att öka kunskapsspridningen om detta.

När det gäller hälsorisker kopplade till tobak och nikotin är det relativt välkänt att nikotin ökar risken för hjärt-kärlsjuk-

domar. Varannan ungdom och sex av tio vuxna känner till att nikotin ökar risken för hjärt-kärlsjukdomar men därutöver ser vi fortsatt låga kunskapsnivåer när det gäller nikotinetns övriga hälsorisker och skador på den unga hjärnan. Bara 11 procent i gruppen vuxna svarade att man känner till att nikotin ökar risken för psykisk ohälsa och endast 6 procent svarade att man vet att nikotin kan ge inlärningssvårigheter.

Mot bakgrund av att sex av tio ungdomar anger psykisk ohälsa som anledning till att börja röka är det extra olyckligt att kunskaperna om nikotinetns inverkan på den kognitiva förmågan är så låga. Forskning visar även att unga som använder nikotin i tidig ålder även löper ökad risk att missbruka alkohol och andra droger senare i livet. Ökad kunskap skulle kunna ge stora kostnadsbesparingar i vården och ge människor både bättre hälsa och högre livskvalité.

Utöver kunskapsspridande insatser i skolan och i samhället i övrigt borde såväl vitt snus som e-cigaretter förse med bättre hälsovarningar som upplyser både om direkta effekter som skador på hjärnan och skaderisker för fostret vid en graviditet samt långsiktiga hälsorisker för hjärta och kärl.

10-årig flicka binder tobaksblad för torkning. Fotot är taget i september 2024 under A Non Smoking Generations studieresa till ett tobaksodlande land. En rapport om resan lanseras i början av 2025.

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 11 kräver åtgärder för att paketeringen inte ska vara vilseledande och ha tillräckligt stora hälsovarningar.

Artikel 12: Alla har rätt till kunskap om tobak.

Förbjud all reklam på alla plattformar

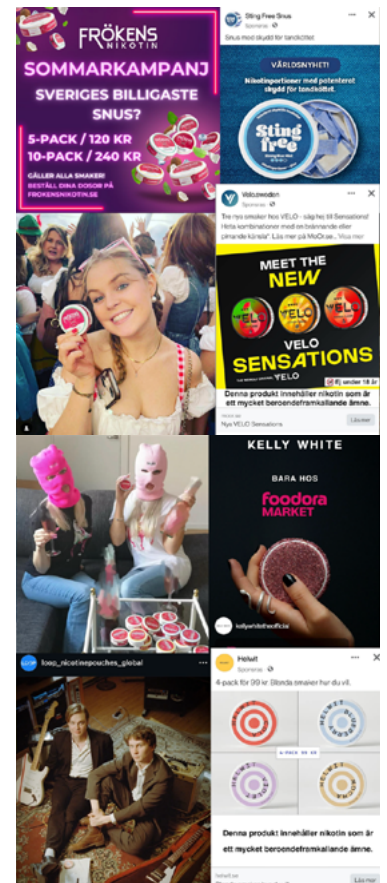
Allt fler barn och unga uppger att de ser reklam för vitt snus och e-cigarett i sociala medier och var sjätte ungdom har blivit erbjuden gratis smakprov i sociala medier. Reklamen normaliserar bruket och får produkterna att framstå som ofarliga.

I lagen om tobaksfria nikotinprodukter förbjöds all reklam för dessa produkter i radio och TV. Även sponsring är förbjudet sedan den nya lagen trädde i kraft 2022. Det stora mysteriet är bara varför inte reklamen för dessa produkter förbjöds på samtliga plattformar? Om barn och unga är den främsta gruppen att skydda så kanske reklamen skulle ha förbjudits i första hand där unga vistas – i sociala medier och på andra digitala plattformar. Reklamen fortsätter nu oförtrutet och i synnerhet på TikTok som har den yngsta publiken av alla kända plattformar. Majoriteten av alla tobaksdebuter sker mellan 14–16 år och eftersom nästintill ingen börjar använda tobak efter att man har fyllt 20 år är det centralt för tobaksindustrin att locka sårbara tonåringar in i ett nikotinberoende. Det är alltså ingen slump att vi hittar mest nikotinreklam i de kanaler som vänder sig till ungdomar.

Enligt den nya lagen får reklamen inte vända sig till unga under 25 eller visa unga under 25 men detta är något som

vi ser dagligen. Reklamen får heller inte uppmuntra till bruk eller hänvisa till lockande smaker. Även detta är något som sker i samtliga reklaminslag – oavsett om det är aviserad reklam eller så kallat användargenererad reklam, influencer marketing. Tobaksindustrin har blivit så skicklig på influencer marketing att zynfluencer blivit ett eget begrepp. Vissa artister går steget längre och startar egna varumärken som sedan delas ut gratis och säljs vid olika konserter och andra events. Vi ser också att tobaksindustrin fortsatt sponsrar fester och andra events trots att det numera är helt förbjudet. I samtal med elithockey-klubbar är det tydligt att tobaksindustrin erbjuder gratis påfyllning av snus-kyl i omklädningsrummet.

Genom långtgående lagstiftning när det gäller rökfria miljöer och ett förbud mot tobaksreklam har vi nått stora framgångar när det gäller rökningen i Sverige. Nu är vi i många avseenden tillbaka på ruta ett där tobaksindustrin gör som de vill och stora delar av vårt samhälle verkar rycka på axlarna. Kanske skulle vi kunna nå ett helt tobaksfritt samhälle om fler aktörer inom både näringsliv och politik valde att stå upp för ungas rätt till en helt tobaksfri framtid.

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 13 föreskriver ett totalförbud mot alla former av tobaksreklam och att tobaksindustrin, så långt det är möjligt ska hindras att genom marknadsföring skaffa sig nya kunder, som riskerar att fastna i ett livslångt, livsfarligt nikotinberoende.

Förbjud godisliknande smaker

I årets undersökning svarade fler än hälften av de minderåriga att godisliknande smaker lockar till att testa vitt snus och e-cigarett. Ännu fler, hela 67 procent uppger anledningen *det verkar mindre farligt än traditionell tobak*.

Givetvis hänger detta samman med den låga kunskapen om nikotinets alla skadliga effekter men det är också högst troligt att de godisliknande smakerna i kombination med att dessa produkter får kallas "tobaksfria" gör att

de uppfattas som ofarliga.

Det finns en anledning till att vanliga cigaretter inte får smaka hallon eller ens mint. Den stora frågan är varför dessa produkter får göra det. Nyligen förbjöds smaksatta HTP-produkter (Heated Tobacco Products, upphettade tobaksprodukter) och ett smakförbud för alla nikotinprodukter som inte är godkända läkemedel skulle göra stor skillnad för att skydda barn och unga.

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 9: Reglera eller förbjud smakförhöjande ingredienser som höjer attraktiviteten av produkten. Tillsatser som ger sken av att produkten har hälsofördelar ska förbjudas.

Implementera Tobakskonventionen fullt ut

Tobaksindustrin förnekade länge att nikotin är beroendeframkallande och att det är farligt att röka, trots att de var väl medvetna om sanningen. Med stärkta tobakslagar har tobakskonsumtionen minskat successivt och i syfte att försvara sin lukrativa affär har tobaksindustrin gjort allt i sin makt för att stoppa, försena och försvaga de lagar som kan skydda unga från att börja och hjälpa rökare och snusare att komma ur sitt nikotinberoende.

Tobakskonventionens alla medlemsstater har därför enats om att det behövs en särskild artikel om att skydda alla länders folkhälsopolitik från tobaksindustrins inflytande. Artikel 5.3 innehåller fyra huvudprinciper:

- Det finns en grundläggande och olösbar konflikt mellan tobaksindustrins och folkhälsans intressen.
- Staten ska, när den har samröre med tobaksindustrin och dem som främjar dess intressen, agera öppet och ansvarsfullt.
- Staten ska fordra ett öppet och ansvarsfullt agerande av tobaksindustrin och dem som främjar dess intressen.

- Eftersom dess produkter är dödliga ska tobaksindustrin inte stimuleras att etablera eller driva sin verksamhet.

Trots att Sverige ratificerade tobakskonventionen 2005 har vi ännu inte implementerat artikel 5.3 och ett flertal ministrar och politiska partier stödjer öppet tobaksindustrin och dess narrativ om skademinskning med rökfria nikotinprodukter. Det är viktigt att understryka att både snus och e-cigarett är dödliga produkter även om det med anledning av det vita snusets relativt korta existens saknas långtidsstudier för detta. Det är också viktigt att understryka att det saknas evidens för att snus och e-cigarett skulle hjälpa rökare att sluta. Tvärtom visar oberoende forskning att snus och e-cigarett i stället ökar risken för att även börja röka.

Nu är det dags att den svenska regeringen implementerar Tobakskonventionen fullt ut och börjar prioritera barns hälsa och en hållbar utveckling framför tobaksindustrins vinster.

2005
ratificerade Sverige
WHO:s ramkonvention
för tobakskontroll

FCTC

WHO FRAMEWORK CONVENTION
ON TOBACCO CONTROL

VAD SÄGER TOBAKSKONVENTIONEN?

Artikel 5.3 uppmanar parterna att skydda sin folkhälsopolitik från påverkan av kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin.

5. World No Tobacco Day 2024

Starkt stöd för en nikotinfri generation

"Tobaksindustrin sprider vilseledande information om sina produkter, vilket leder till att många uppfattar vitt snus och vapes som ofarliga. Tvärtom har de negativa effekter på både fysiska och psykisk hälsa och motverkar samtliga av FN:s hållbarhetsmål. Tillsammans med A Non Smoking Generation tar jag ställning för ungas rätt till kunskap, hälsa och en mer hållbar och rättvis värld."

Annika Wickihalder

"Låt oss deinfluence det vita snuset. Det vita snuset har blivit rekordvanligt hos unga tjejer och det är egentligen inte alls konstigt med tanke på den aggressiva marknadsföringen som tobaksföretag riktat mot just barn och unga. A Non Smoking Generations kampanjer och kämpar för att barn och unga ska slippa bli beroende av snus och cigaretter. Självklart vill jag vara en del av det!"

Hanna Bergwall

World No Tobacco Day är en dag som instiftats av Världshälsorganisationen för att uppmärksamma tobaksfrågan och uppmana världens beslutsfattare att agera för att bekämpa tobaksbrukets skadeverkningar. Årets tema var att Skydda barn från tobaksindustrins inflytande. Eftersom tobaksindustrin fortsätter att locka barn och unga in i ett skadligt nikotinberoende genom godissmaker, ungdomlig design och reklam i sociala medier var det viktigt för oss att lyfta detta och sprida kunskap om nikotinetns alla hälsorisker.

Kunskap är makt, men bara en av tio ungdomar känner till att nikotin är något som sänker den kognitiva förmågan och ökar risken för både sömnproblem, inlärningssvårigheter och psykisk ohälsa. Om fler unga kände till dessa risker skulle betydligt färre börja och därför tog vi hjälp av ett stort antal kända personer och influencers som kunde hjälpa oss att sprida livsviktiga fakta. Ett 30-tal inflytelserika profiler, allt från skådespelare och artister till influencers och TV-personligheter, delade bilder

och filmer på Instagram, TikTok och Facebook. I sina inlägg spred de viktiga fakta och tog ställning för ungas rätt att skyddas från skadliga beroenden och tobaksindustrins oetiska marknadsföring. A Non Smoking Generation är oerhört tacksamma för deras insats som har gjort skillnad för många ungdomars liv och framtid.

Den totala potentiella räckvidden under kampanjen var 2,1 miljoner personer och profilernas inlägg på Instagram, TikTok och Facebook genererade ett stort engagemang.

World No Tobacco Day Award 2024

Varje år utser Världshälsorganisationen ett antal individer och organisationer som hedras med World No Tobacco Day Award för exceptionella insatser i arbetet med att förebygga och begränsa tobakens alla skadeverkningar. 2024 fick A Non Smoking Generation och vår generalsekreterare Helen Stjerna motta det prestigefyllda priset under ett heldagsseminarium i FN-byggnaden i Köpenhamn. Motivationen löd:

Den svenska organisationen "A Non Smoking Generation", under passionerad ledning av generalsekreterare Helen Stjerna, har gjort ett betydande genomslag med sin föreläsningsturné "Tobaksbarn". Detta innovativa projekt utbildar unga människor om de långtgående konsekvenserna av tobaksbruk. Inte bara hur det påverkar deras hälsa, utan även hur tobaksproduktionen påverkar

miljön och globala frågor som barnarbete, fattigdom och ojämlikhet. A Non Smoking Generation har uppmärksammat det växande bruket och populariteten för nya nikotinprodukter och deras generalsekreterare Helen Stjerna har blivit en stark förespråkare för att reglera dessa produkter och skydda barn och unga från ett skadligt nikotinberoende. Hennes påverkansarbete överskrider nationella gränser och belyser tobaksindustrins strategier för att kringgå den befintliga tobakslagstiftningen och nå ut till unga med sina nya nikotinprodukter.

Det är en stor ära och vi känner oss oerhört stolta och glada över att vara en av mottagarna av WHO:s World No Tobacco Day Award 2024. Det är ett viktigt erkännande av vårt arbete för en nikotinfri generation och en hållbar framtid.

A Non Smoking Generations 7 förslag till åtgärder för att skydda minderåriga från alla former av tobaks- och nikotinberoende

1. HÖJD ÅLDERSGRÄNS OCH SKÄRPSTA REGLER FÖR TILLSTÅND OCH TILLSYN

Resultat: Minskad tillgång, minskad langning, färre nikotindebuter.

2. INFÖR LAG OM NIKOTINFRI SKOLTID

Resultat: Minskat grupptryck, minskad tillgång, färre nikotindebuter.

3. HÖJD SKATT

Resultat: Minskad tillgång, färre nikotindebuter, ökade resurser till kunskapsspridande insatser.

4. KUNSKAPSSPRIDNING OCH UTÖKADE HÄLSOVARNINGAR

Resultat: Färre nikotindebuter, minskad langning.

5. FÖRBJUD REKLAM FÖR ALLA NIKOTINPRODUKTER SOM INTE ÄR LÄKEMEDEL

Resultat: Minskad tobaksnorm, minskad tillgång, färre nikotindebuter.

6. FÖRBJUD GODISLIKNANDE SMAKER

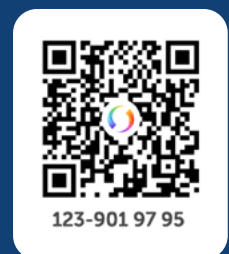
Resultat: Färre nikotindebuter.

7. IMPLEMENTERA TOBAKSKONVENTIONEN FULLT UT

Resultat: Starkare och mer effektiva tobakslagar, en tobaksfri framtid.

Stöd vårt viktiga arbete! Bidra med valfritt belopp:

PlusGiro 90 1979-5, Bankgiro 901-9795
Swish 123 90 1979 5

A NON SMOKING
Generation[®]
SINCE 1979

Om A Non Smoking Generation

Stiftelsen A Non Smoking Generation har sedan 1979 verkat för att barn och ungdomar själva ska välja att inte börja använda tobak. Organisationen arbetar aktivt för att begränsa tobakens plats i samhället och skapa skyddande miljöer för barn och ungdomar.

www.nonsmoking.se
info@nonsmoking.se